

ELAZIĞ'DA LİSE VE DENGİ OKUL ÖĞRETMENLERİNE UYGULANAN SİGARA ANKETİ SONUÇLARI

Teyfik TURGUT*
Figen DEVECİ*
Elif ALTUNTAŞ*
Mehmet Hamdi MUZ*

ÖZET

Önemli bir halk sağlığı sorunu olan sigara içme alışkanlığı toplumun çeşitli kesimlerinde değişik oranlarda saptanmaktadır. Türkiye'de sigara içme sıklığı 15 yaş ve üzerindeki grupta %44.5'dür (erkeklerde %62.8, kadınlarda %24). Sigaraya başlama yaşı 18'in altındadır.

Çalışmamızda bireylerin sigaraya başlama yaşı dönemlerinde yüksek oranda etkili olabileceği düşünülen öğretmenlerin sigaraya bakışları ve sigara alışkanlıkları ile ilgili özelliklerini saptamak amacıyla 1999 yılında Elazığ ilinde lise ve dengi okullarında görev yapan 533 öğretmene anket uygulanarak sonuçların tartışılması amaçlandı. Ankete katılan öğretmenler "rastgele örnekleme yöntemi" ile seçildi. Öğretmenlerin 225'inin (%42.2) sigara içtiği saptandı. Bunların 187'si (%83.1) erkekti. Özellikle yabancı dil (%55.9) ve sosyal branş öğretmenlerinde (%43.9) sigara içme oranının yüksek olduğu saptandı. Sigara içenlerin 110'u (%48.9) 35 yaş üzerindeydi ve %51.5'inin sigara içmeye başlama yaşı 16-20 yaşları arasındaydı. Sigaraya başlama nedenleri içinde özentili ve merak %44.9 oranıyla birinci neden olarak bulundu. Alışkanlık hem erkek (%70.1) hem de kadınlarda (%55.3) halen sigara içme nedenleri arasında ilk sırada idi. %69.3'ünün (156/225) sigarayı bırakmayı düşündüğü saptandı.

Öğretmenlerin %48'i (n=108) çocuklarının yanında, %10.7'si (n=24) öğrencilerinin yanında sigara içiyordu. Sonuç olarak bu konuda sigara karşıtı kampanyaların geliştirilmesi, pasif içicilerin ve özellikle 10-20 yaş

* Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, ELAZIĞ.

Yazışma adresi:

Yrd.Doç.Dr.Teyfik Turgut, Fırat Ün. Fırat Tıp Merkezi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, ELAZIĞ.
Tel.: (0424) 2333555 / 2455-2327

grubunun korunması ile bu yaş grubunun eğitiminde en çok etkisi olan öğretmenlerin sigara bağımlılığı, zararları ve bırakma yöntemleri konusunda eğitilmeleri gerektiği görüşündeyiz.

Anahtar Kelimeler: Sigara, öğretmen, anket, öğrenci

SUMMARY

THE RESULTS OF THE CIGARETTE QUESTIONNAIRE APPLIED TO THE TEACHERS OF HIGH SCHOOL IN ELAZIĞ

The habit of smoking, an important problem of public health, has been seen in various classes of the society in different proportions. The frequency of smoking in Turkey is 44.5 % in the group of 15 years old and over, (62.8% of male, and 24% of female). The age to begin smoking is under 18. Teachers' view of cigarette and their habits of smoking were thought to affect the individuals' age of beginning cigarette. Our study aimed to discuss the results of a questionnaire applied to 533 teachers of high school in Elazığ at 1999. The teachers who participated the questionnaire were chosen with "causal sampling method".

It has been fixed that 225 (42.2%) of the teachers have smoked. 187 (83.1%) of them was female. It is discovered that especially among the teachers of foreign languages (55.9%) and of social branches (43.9%), the ratio of smoking was high. 110 of the smokers (48.9%) are over 35 years old, and the age beginning smoking of 51.5% of them is between 16-20. The first reason to start smoking is affectation and curiosity, and has a proportion of 44.9% among the other causes. The habitance is still the first cause of smoking both male and female. It is brought out that 69.3% (156/225) of the participants thought to leave smoking.

48% (n=108) of the teachers smoke besides their children, 10.7% (n=24) of them smoke beside their students.

Consequently, in this topic we argue that campaigns which are against smoking should be developed. Passive smokers, especially who are between the age of 10-20 and the teachers who are most effectual persons for those groups should be trained about the habit of smoking, its damages and the methods to quit it.

Key words: smoking, teacher, questionnaire, student

GİRİŞ

Sigara içme, özellikle nedenleri açısından önemli bir halk sağlığı sorunudur. Günümüzde sigara alışkanlığı toplumun çeşitli kesimlerinde yapılan araştırmalarda değişik oranlarda saptanmaktadır (1,2).

Türkiye, kişi başına sigara tüketimi yönünden, Avrupa ülkeleri arasında Yunanistan'dan sonra 2. sırada yer almaktadır. Türkiye'de sigara içme yaygınlığı konusunda ülke çapında temsil niteliği bulunan ve 1988'de yapılan "Sigara Alışkanlıkları ve Sigarayla Mücadele Kampanyası Kamuoyu Araştırması" isimli tek çalışmanın sonuçlarına göre sigara içme sıklığı 15 yaş ve üzerindeki grupta %44.5'dur (erkeklerde %62.8, kadınlarda %24). Gelişmiş ülkelerde sigara içme sıklığı erkeklerde %30-50, kadınlarda ise %20-40 arasında değişmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise erkeklerdeki oran yaklaşık aynı iken, kadınlarda %2-10 arasında değişmektedir (3). Sigaraya başlama yaşı genellikle 18 yaşın altındadır (4-6). Gençlerin eğitiminde rol oynayan ve onlara örnek olan öğretmenlerin sigaraya bakışları ve sigara alışkanlıkları ile ilgili özelliklerini saptamak amacıyla 1999 yılında Elazığ il merkezinde lise ve dengi okullarında görev yapan 533 öğretmene anket uygulanarak sonuçların tartışılması amaçlandı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Elazığ il merkezi lise ve dengi okullarında 1999 yılı içerisinde görev yapan toplam 1561 öğretmenden randomize sayılar cetvelinden yararlanılarak "rastgele örnekleme yöntemi" ile 618 kişi seçildi (CI %97) ve bunlardan ulaşılan 533'üne (cevaplılık oranı %86.2) anket uygulandı.

Öğretmenlere iki bölümden oluşan toplam 46 soru soruldu. Birinci bölümde 30 soru mevcuttu ve bunlar, öğretmenlerin kimlik, sigara öyküsü, sigara hakkındaki düşünceleri ve öğretmen-sigara-öğrenci ilişkisini kapsıyordu. İkinci bölümde ise 16 soru mevcuttu, bunlarda öğretmenlerin toplumdaki sigara alışkanlığının önüne geçilmesi konusundaki görüşlerini içeriyordu. Anket soruları tek tek soru-cevap usulü ile uygulandı ve sonuçlar değerlendirildi.

SONUÇLAR

Ankete katılan 533 öğretmenin 403'ü (%75.6) erkek, 130'u (%24.4) kadındı. Ankete katılanların yaş ortalaması 35.62±6.81 (22-55) idi. Sigara içen kadınların yaş ortalaması 31.55±6.62 (23-50), erkeklerin yaş ortalaması ise 37.50±6.84 (22-55) idi. Olguların %85,9'u (n=458)

evli, %13.7'si (n=73) bekar ve %0.42'si (n=2) duldu. Olguların 225'inin (%42.2) sigara içtiği, 308'inin (%57.8) ise içmediği saptandı. Sigara içen öğretmenlerin 187'si (%83.1) erkek, 38'i (%16.9) kadındı. Özellikle yabancı dil (%55.9) ve sosyal branş öğretmenlerinde (%43.9) sigara içme oranının yüksek olduğu saptandı. Öğretmenlerin sigara-cinsiyet ve branşa göre dağılımı tablo-I'de sunulmuştur.

Tablo I: Öğretmenlerin sigara-cinsiyet-branşlarına göre dağılımı.

Branşlar	Kadın			Erkek			Tüm öğretmenler		
	İçen	İçmeyen	Toplam	İçen	İçmeyen	Toplam	İçen	İçmeyen	Toplam
Fen grubu	10	27	37	63	72	135	73	99	172
							(%42.5)	(%57.5)	(%32.3)
Sosyal grubu	9	35	44	60	53	113	69	88	157
							(%43.9)	(%56.1)	(%29.5)
Beden eğitimi rehberlik	3	4	7	8	13	21	11	17	28
							(%41.1)	(%60.7)	(%17.8)
Meslek dersleri	3	10	13	36	46	82	39	56	95
							(%55.9)	(%18.2)	(%6.4)
Yabancı dil	9	5	14	10	10	20	19	15	34
							(%55.9)	(%44.1)	(%5.3)
Bilgisayar	1	2	3	-	-	-	1	2	3
							(%33.3)	(%66.7)	(%0.5)
Diğerleri	3	9	12	10	22	31	13	31	44
							(%29.6)	(%10.1)	(%8.2)
Toplam	38	92	130	187	216	403	225	308	533
	(%29.2)	(%70.8)	(%100)	(%46.4)	(%53.6)	(%100)	(%42.2)	(%57.8)	(%100)

Tütün kullanımı içme şekli açısından sorgulandığında 223'ü (%99.2) filtreli sigara, 1'i (%0.4) puro 1'i (%0.4) ise sarma tütün kullanılmaktaydı.

Ankete katılan öğretmenlerden sigara içenlerin %40'ı (n=90) 10 paket/yıl altında sigara içmişti (tablo-II).

Tablo II: Öğretmenlerdeki sigara içme miktarları (paket/yıl).

Süre (paket / yıl)	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
0-5	17	44.8	24	12.8	41	18.2
6-10	10	26.3	39	20.9	49	21.8
11-15	5	13.2	37	19.8	42	18.7
16-20	4	10.5	20	10.7	24	10.7
21-25	1	2.6	26	13.9	27	12.0
26-30	-	-	18	9.6	18	8.0
31-35	-	-	4	2.1	4	1.7
36-40	-	-	2	1.1	2	0.9
41-45	-	-	5	2.7	5	2.2
>46	-	-	7	3.7	7	3.1
Yanıtız	1	2.6	5	2.7	6	2.7
Toplam	38	100.0	187	100.0	225	100.0

Öğretmenlerin 23'ü (%4.3) 21-25, 131'i (%24.6) 26-30, 144'ü (%27.0) 31-35 yaşları arasında olup 235'i (%44.1) 35 yaş üzerindedir. Sigara içenlerin ise 10'u (%4.4) 21-25, 49'u (%21.8) 26-30, 56'sı (%24.9) 31-35 yaşları

arasında, 110'u (%48.9) ise 35 yaş üzerindedir. Sigara içenlerin sigaraya başlama yaşları tablo-III'de sunuldu. %51.5'inin sigara içmeye başlama yaşı 16-20 yaşları arasındaydı.

Tablo III: Sigara içen öğretmenlerin sigaraya başlama yaşları.

Yaş	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
7-10	-	-	4	2.1	4	1.8
11-15	-	-	33	17.7	33	14.7
16-20	20	52.6	96	51.3	116	51.5
21-25	14	36.8	37	19.8	51	22.7
26-30	3	8.0	7	3.7	10	4.4
31-35	1	2.6	2	1.1	3	1.3
Yanıtız	-	-	8	4.3	8	3.5
Toplam	38	100.0	187	100.0	225	100.0

Sigara içme süreleri açısından incelendiğinde kadınların %52.7'sinin (20/38) 0-10 yıldır, erkeklerin %43.9'unun (82/187) 11-20 yıldır sigara içtiği izlendi (tablo-IV).

Tablo IV: Kadın ve erkeklerde sigara içme süreleri.

Süre (Yıl)	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
0-10	20	52.7	36	19.3	56	24.9
11-20	17	44.7	82	43.9	99	44.0
21-30	1	2.6	61	32.6	62	27.6
31-40	-	-	3	1.6	3	1.3
Yanıtız	-	-	5	2.6	5	2.2
Toplam	38	100.0	187	100.0	225	100.0

Sigaraya başlama nedenleri içinde özenti ve merak %44.9 oranıyla birinci neden olarak bulundu. Olguların %21.8'i bu soruyu yanıtız olarak bıraktı (tablo-V).

Tablo V: Sigaraya başlama nedenleri.

Nedenler	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Özenti-merak	8	21.0	93	49.7	101	44.9
Stres	7	18.4	21	11.2	28	12.4
Arkadaş	5	13.2	19	10.2	24	10.7
Uyumsuzluk	-	-	1	0.5	1	0.4
Hoşlanma	3	7.9	12	6.4	15	6.7
Zayıflama	2	5.3	2	1.1	4	1.8
Yetersiz eğitim	-	-	3	1.6	3	1.3
Yanıtız	13	34.2	36	19.3	49	21.8
Toplam	38	100.0	187	100.0	225	100.0

Halen sigara içme nedenleri arasında hem kadınlarda (%55.3), hem de erkeklerde (%70.1) en sık neden alışkanlık idi (tablo-VI)

Tablo VI: Mevcut sigara içme nedenleri.

Nedenler	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Alışkanlık	21	55.3	131	70.1	152	67.6
Stres	1	2.6	16	8.6	17	7.6
Hoşlanmak	6	15.8	12	6.4	18	8.0
Uyumsuzluk	1	2.6	1	0.5	2	0.9
Kilo almamak	-	-	1	0.5	1	0.4
Yanıtız	9	23.7	26	13.9	35	15.5
Toplam	38	100.0	187	100.0	225	100.0

Sigara içen olguların %69.3'ünün (156/225) sigarayı bırakmayı düşündüğü bulundu. Bu oran kadınlarda %57.9 (22/38), erkeklerde ise %71.7 (134/187) idi. Sigarayı bırakmama nedenleri sorgulandığında %40.6'sının bu soruya yanıt vermediği, %26.1'inin "severek içiyorum" yanıtını verdiği saptandı (tablo-VII).

Tablo VII: Öğretmenlerin sigarayı bırakmama nedenleri.

Nedenler	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Severek içiyorum	7	43.8	11	20.8	18	26.1
Zararını görmedim	-	-	5	9.4	5	7.2
Geçerli neden yok	-	-	5	9.4	5	7.2
Alışkanlık	3	18.7	10	18.9	13	18.9
Yanıtız	6	37.5	22	41.5	28	40.6
Toplam	16	100.0	53	100.0	69	100.0

Sigarayı bırakmayı isteme nedeni: %51.9'unda "sağlığını korumak", %13.7'sinde "çevreye iyi örnek olmak", %12.4'ünde ise "diğer insanları rahatsız etmemek"ti (tablo-VIII).

Tablo VIII: Sigarayı bırakmayı düşünenlerin nedenleri.

Nedenler	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kendi öz disiplinini sağlamak	1	2.2	17	7.1	18	6.4
Sağlığını korumak	22	48.9	125	52.5	147	51.9
Bazı belirtilerin ortaya çıkması	5	11.1	12	5.1	17	6.0
Mesleki nedenler	1	2.2	17	7.1	18	6.4
Diğer insanları rahatsız etmemek	8	17.8	27	11.3	35	12.4
Para tasarrufu	1	2.2	8	3.4	9	3.2
Çevreye iyi örnek olmak	7	15.6	32	13.5	39	13.7
Toplam	45	100.0	238	100.0	283	100.0

Sigara içen öğretmenlerin %48'i (n=108) çocuklarının yanında, %10.7'si (n=24) öğrencilerinin yanında sigara içiyordu. Öğretmenlerimizin %37.5'i öğrencilerin tepki

göstermediğini, %29.2'si öğrencilerin hoş karşılamadığını, %25'i ise sağlığa zararlı olduğunu ifade ettiklerini, %8.3'ü ise kızdıklarını belirtti. "Öğrencileriniz size neden sigara içtiğinizi sorduğunda yanıtınız ne oluyor?" sorusuna %25.7'si "alışkanlık" yanıtını verdi. En az ileri sürülen neden ise %0.4 ile "kilodan kurtulmak için" yanıtıydı. %50.7'si ise bu soruyu yanıtlamadı.

"Sigaranın zararlarını biliyor musunuz?" sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %60.4'ü (n=322) yanıt vermedi, %38.8'i (n=207) evet, %0.8'i (n=4) hayır yanıtını verdi. Ankete katılan öğretmenlere seçenekler verilerek "Sizce sigara hangisinin nedenidir" diye sorulduğunda %80.3'ü (n=428) akciğer kanseri olarak yanıt verdi. Bunu %57.2 ile gırtlak kanseri, %48.4 ile damar sertliği ve %38.5 ile kronik bronşit izlemekteydi. Amfizem ise %10.7 ile son sıradaydı.

Öğretmenlere "sizce öğrencilerin yüzde kaç sigara içiyor?" diye sorulduğunda %31'i bu soruya yanıt vermedi, %25.3'ü öğrencilerin 1/4'ünün, %23.7'si öğrencilerin yarısının, %14.4'ü öğrencilerin hepsinin sigara içtiğine inandıkları şeklinde yanıtladı. Olgulara "öğrencileri sigara içerken gördüğünüzde nasıl tepki gösteriyorsunuz?" sorusu yöneltildiğinde, %16.1'i bu soruya yanıt vermedi, %65.9'u "sigaranın zararlarını anlatıyorum", %30.6'sı "içmemelerini söylüyorum", %6.4'ü "azarlıyorum", %5.3'ü "hiçbir tepki göstermiyorum", %0.8'i "dövüyorum" yanıtını verdi. "Okulunuzda sigara içenler için ayrı bir oda var mı?" sorusu yöneltildiğinde, %11.8'i bu soruya yanıtlamazken, %71.9'u ayrı bir odanın olduğunu, %16.3'ü sigaranın öğretmenler odasında içildiği belirtti.

"Pasif içici konumda iseniz bu konuda önerileriniz nedir?" sorusunu %16.4'ü boş bıraktı, %77.1'i "ayrı bir oda olmalı", %3.2'si "kapalı ortamlarda ve okullarda sigara yasaklanmalı" yanıtlarını verirken rahatsız olmayanların oranı %0.2 idi.

"Sigara alışkanlığının önlenmesi konusundaki görüşleri" sorulduğunda; %69.8'i (n=372) "çocuklara sigara satışı tamamen yasaklanmalıdır", %62.3'ü (n=332) hastanelerde, %58.5'i (n=312) ise halka açık, kapalı yerlerde "sigara içme yasaklanmalıdır", %49.3'ü (n=263) sağlık çalışanları, %54.4'ü (n=290) ise öğretmenler "sigara alışkanlığını engellemek ve içenlere bıraktırmak üzere destek eğitimi almalıdır" önerilerinde bulundular. %56'sı (n=298) öğretmenler %42.6'sı (n=227) hekimler "sigara içmeyenlere örnek olmalıdır", %53.8'i (n=287) "sigara reklamları yasaklanmalıdır", %30.4'ü (n=162) "sigara paketleri üzerinde sağlığa zararlıdır yazısı dikkat çekecek biçimde yer almalıdır", %5.8'i (n=31) ise "sigarayı bıraktırma doktorun sorumluluğundadır" görüşlerini belirtti.

TARTIŞMA

Sigara, tüm dünyada en önemli önlenebilir ölüm nedenlerinden biridir. Dünyada yaklaşık 1.15 milyar kişi sigara kullanmaktadır ve 1998 yılında sigara bağlı ölüm sayısı 4 milyon olarak bildirilmiştir. Tütün kullanımı bazı gelişmiş ülkelerde azalmakla birlikte, gelişmekte olan ülkelerde hızla artmaktadır. Örneğin ABD'de sigara tüketimi 1930'larda artmaya başlamış, 1964'de en yüksek seviyesine gelmiştir (erişkinlerde sigara kullanım oranı %40). 1997 yılında ise bu oran %23'e düşmüştür. Bunun aksine son yıllarda gelişmekte olan ülkelerde sigara içme oranı yılda yaklaşık %3.4 oranında artış göstermiş ve ortalama %48 seviyelerine çıkmıştır (6,7). Sigara içme prevalansı meslek dağılımından ve sosyoekonomik durumdan etkilenmektedir ve en kuvvetli ilişki eğitim düzeyi ile saptanmıştır (8). Türkiye'de çeşitli çalışmalarda, genel popülasyonda sigara içme oranı %35-50 olarak bulunmuştur (1). Değişik gruplarda yapılan çalışmalarda, Sezer ve arkadaşları kadın doktorlarda sigara içme oranını %34.5, erkek doktorlarda %51.7, Akkoçoğlu öğretmenlerde %47.4 olarak bulmuşlardır (1,9). Çalışmamızda ise öğretmenlerin sigara içme oranı %42.2 olarak saptanmıştır. Eğitim düzeyi ile sigara içimi arasındaki bağlantı açısından incelendiğinde sigara içme sıklığının lise düzeyi altındakilerde %37.8, daha üst düzeyde eğitim görenlerde ise %50.3'e çıktığı saptanmıştır (10). Çalışmamızda sigara içen olgularda yaş ortalaması kadınlarda 31.55±6.62 (23-50), erkeklerde 37.5±6.84 (22-55) bulunmuştur. Bir çalışmada 20 yaş ve altı sigara içme sıklığı %12.8, 21-40 yaş grubunda %33.6 iken, bir diğer çalışmada en yüksek oran %45.6 ile 20-24 yaş grubunda bulunmuştur (10,11).

Çalışmamızda özellikle sosyal branş (%43.9) ve yabancı dil (%55.9) öğretmenlerinde sigara içme oranı diğer branşlara göre yüksek bulunmuştur. Yüksel ve ark.'nın (12) çalışmasında da beden eğitimi öğretmenlerinde %47.6, sosyal branş öğretmenlerinde %47.2 ile oran en yüksek bulunmuştur.

Sigara içenlerin %48.9'u 35 yaş ve üzerinde, %24.9'u 31-35 yaşları arasındaydı. Sigara alışkanlığını kontrol altına almak için sigara alışkanlığının toplumdaki sıklığının yanı sıra sigara içme nedenlerinin, toplumun bu konudaki görüşlerinin, tutum ve davranışlarının bilinmesi gerekir (3). Çalışmamızda sigaraya başlama nedenleri arasında %44.9 oranıyla özentisi ve merak 1. sırada saptanmıştır.

Yapılan çalışmalarda ortaokul seviyesinde sigaraya başlama yaşı ortalama 12.4±1.8 ve sigara içme oranı %3.5, lise seviyesinde başlama yaşı 14.2±2.0 ve sigara içme oranı %28.3 olarak saptanmış ve görüldüğü üzere

sigara içme yaşının düşmekte olduğu gözlenmiştir (3).

Bireyin çevresinde sigara içen bir kişi bulunduğu sigara içme olasılığı artmaktadır. Bu durumda başta ebeveynler olmak üzere sigara içmeye başlama yaşının düşük olduğu ülkemizde öğretmenlerimizin sigara içmesinin çocukların sigara içme oranları üzerinde önemli bir etkisi olacaktır (13,14). Yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %61.0'ı arkadaşlarıyla beraberken daha çok sigara içtiklerini ifade etmiş olup %55.3'ü genellikle öfkeli ve heyecanlı zamanlarda sigara içerek sakinleştiklerini belirtmişlerdir (3). Çalışmamızda öğretmenlerin halen sigara içme nedenleri kadınlarda %55.3, erkeklerde %70.1 ile alışkanlık olarak saptanmıştır. Çalışmamızda öğretmenlerimizin %10.7'sinin öğrencilerinin yanında sigara içtiği saptanmıştır. Bir çalışmada %43.4'ü okulda sigara içilmesine karşılık %55.8'i özel koşullar sağlanırsa okulda sigara içebileceğini belirtmişlerdir (3).

Öğretmenlerin sigarayı bırakma konusundaki düşünceleri sorulduğunda kadınların %57.9'unun, erkeklerin %71.7'sinin sigarayı bırakmayı düşündüklerini ifade etmişler ve bırakma nedenleri arasında her iki cinsten de en yüksek oran "sağlığını korumak" (%48.9, %52.5) olarak bulunmuştur. Bir çalışmada sigarayı bırakmayı düşünmelerine karşın genelde bırakmayı hiç denemeyenlerin oranının çok yüksek olduğu ancak öğretmenlerin %70.6'sının sigarayı bırakmayı en az bir kez denedikleri belirtilmiştir (3).

Çalışmamızda öğretmenlerin %65.9'unun çocuklara sigaranın zararlarını anlattığı, öğrencilerin kendilerini sigara içerken gördüklerinde %37.5'inin tepki göstermediğini ifade ettikleri saptanmıştır. Ancak öğrencilerin yanında sigara içen bir öğretmenin sigaranın zararları konusunda ne kadar inandırıcı olacağı şüphelidir. Öğretmenlerin %56'sı özellikle öğretmenlerin bu konuda örnek olması gerektiğini düşünmektedir.

Sonuç olarak ne yazık ki ülkemizde sigarayı teşvik edici her türlü ortamın bulunduğu, yapılan çalışmalarda sağlık personelinin bile bu konuda bilinçli olmadığı, özellikle sigara içme yaşının 20 yaş ve öncesine kaymış olduğu bilinmektedir. Bu konuda sigaraya karşı kampanyaların geliştirilmesi, pasif içicilerin korunması ve özellikle 10-20 yaş grubunun korunması ile bu yaş grubunun eğitiminde en çok etkisi olan öğretmenlerin sigara bağımlılığı, zararları ve bırakma yöntemleri konusunda eğitilmeleri gerektiği görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akkoçoğlu A. Dünyada ve Türkiye'de sigaraya karşı savaşım. İstanbul Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları ABD Akciğer Hastalıkları Derneği, 1991-1992 Sempozyumları, Hürok A.S. 75-78.
2. Sezer RE, Açık Y, Bilgin N, ve ark. Elazığ İlinde görev yapan hemşire ve ebelerde sigara kullanımı. Sağlık için sigara alarmı 1994;1:12-18.
3. Bilir N, Doğan BG, Yıldız AN. Sigara içme konusundaki davranışlar ve tutumlar (Ankara-Türkiye). Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı. Ankara 1997;1:128.
4. Smet B, Maes L, De Clercq L, Haryanti K, Winarno RD. Determinants of smoking behaviour among adolescents in Semarang, Indonesia. Tob Control 1999;8:186-191.
5. Lantz PM, Jacobson PD, Warner KE, Wasserman J, Pollack HA, Berson J et al. Investing in youth tobacco control: A review of smoking prevention and control strategies. Tob Control 2000; 9:47-63.
6. Combating the tobacco epidemic. The World Health Report 1999: Making a difference. WHO, France. 65-79.
7. Murray CJ, Lopez AD. Alternative projections of mortality and disability by cause 1990-2020: Global burden of disease study. Lancet 1997; 349:1498-1504.
8. Burns DM. Cigarettes and cigarette smoking. Clin Chest Med 1991;12:631-642.
9. Sezer RE, Öztürk ŞZ, Bilgin N, Açık Y, Çandır Z, Özdemir N. Elazığ'da görev yapan hekimlerin sigara konusundaki davranışları ve tutumları. Doğa Tr J Medical Sciences 1990; 14: 381-390.
10. Özdoğan S, Savaş İ, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz ABD polikliniğine başvuran ve yatan hastalarda sigara içme özelliklerine göre dağılım. Tüberküloz ve Toraks 1993;41:35-42.
11. Özkurt S, Bostancı M, Altın R, Özşahin A, Akdağ B. Tıp Fakültesi çalışanlarında sigara içme prevalansı, nikotin bağımlılığı ve solunum fonksiyon testleri. Tüberküloz ve Toraks 2000;48:140-147.
12. Yüksel GE, Uzaslan EK, Balkanlı H, ve ark. Orta dereceli okul öğretmenlerinde uygulanan sigara anketi sonuçları. Solunum Hastalıkları 1999; 10:55-60.
13. Kocabaş A, Bozdemir N, Burgur R, Pişkin A, Uysal E, Sezgin E. Çukurova bölgesinde çalışan pratisyen ve uzman hekimlerde sigara içme davranışı. Tüberküloz ve Toraks 1995;43:13-20.
14. Özdemir K, Canküyer E, Dinçer KS, Türe M. Üniversite öğrencilerinin sigara alışkanlığı üzerine bir araştırma. Doğa Tr J of Medical Sciences 1990; 14:669-679.